

บทที่ 4

สภาพพื้นที่และข้อมูลพื้นฐานของอำเภอคลองหอยโข่ง

1. บทนำ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เนื่องจากอำเภอคลองหอยโข่งมีลักษณะภูมิประเทศที่น่าสนใจคือ มีพื้นที่สูงใกล้แนวเทือกเขาชัน การราตรีแล้วลาดมาจนถึงที่ราบลุ่ม ลักษณะภูมิประเทศมีความแตกต่างทางกายภาพ ส่งผลให้ลักษณะทางชีวภาพชนิดของพืชเศรษฐกิจที่ทำการปลูกมีความแตกต่างกัน อีกทั้งรูปแบบการผลิตมีความแตกต่างด้วยชนิดของพืชและ รูปแบบการผลิตทางการเกษตรที่ปรากฏอยู่สามารถสะท้อนถึงการตั้งจุดมุ่งหมายการผลิตของเกษตรกรได้ดี

2. สภาพทั่วไป

อำเภอคลองหอยโข่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอหาดใหญ่ และอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสงขลา มีระยะทางห่างจากตัวจังหวัด 44 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอหาดใหญ่ 18 กิโลเมตร อำเภอคลองหอยโข่ง มีพื้นที่ทั้งหมด 285.2 ตารางกิโลเมตร หรือ 171,250 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.72 ของพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยมีขนาดพื้นที่เป็นอันดับ 8 จาก 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา (7,393.889 ตารางกิโลเมตร) โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบ้านพรุ และตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

3. ประชากร

อำเภอคลองหอยโข่งมีประชากร ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 จำนวน 22,462 คน โดยแยกเป็นเพศชายจำนวน 11,376 คน เพศหญิงจำนวน 11,086 คน จำนวนครัวเรือน 5,566 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 81.98 คนต่อตารางกิโลเมตร (ประชากรทั้งหมด/พื้นที่ทั้งหมดเป็นตารางกิโลเมตร)

ตาราง 1 จำนวนประชากรในอำเภอคลองหอยโข่งปี พ.ศ. 2546

ตำบล	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม(คน)
คลองหอยโข่ง	2,698	2,633	5,331
คลองหลา	2,149	2,306	4,455
โคกม่วง	3,672	3,165	6,837
ทุ่งลาน	2,857	2,982	5,839

ที่มา : ที่ทำการปกครอง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

4. ศาสนา

นับถือศาสนาพุทธประมาณ 22,012.76 คน คิดเป็นร้อยละ 98.0 นับถือศาสนาอิสลามประมาณ 449.24 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

5. การปกครอง

อำเภอคลองหอยโข่งแบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่พ.ศ. 2457 ออกเป็น 4 ตำบล 32 หมู่บ้านและมีองค์การปกครองส่วนตำบล 4 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองหอยโข่ง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองหลา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกม่วง องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งลาน ในทางการเมืองการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อำเภอคลองหอยโข่งอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 6 มีอำเภอรัตภูมิ (ยกเว้นตำบลควนรู ตำบลคูหาใต้) อำเภอหาดใหญ่เฉพาะตำบลทุ่งตำเสา อำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอสะเดา(ยกเว้นตำบลสำนักแต้ว ตำบลปริกและตำบลสำนักขาม) ซึ่งจังหวัดสงขลามี 8 เขตเลือกตั้ง

ตาราง 2 พื้นที่รับผิดชอบในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอคลองหอยโข่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล	พื้นที่ (km ²)
คลองหอยโข่ง	127.14
คลองหลา	70.06
โคกม่วง	41.30
ทุ่งลาน	35.50

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอคลองหอยโข่งจังหวัดสงขลา

6. สถานที่ราชการและบริการของรัฐ

6.1 ส่วนราชการสังกัดการบริหารราชการส่วนภูมิภาค จำนวน 9 หน่วยงานประกอบด้วย

1. ที่ทำการปกครองอำเภอ
2. สำนักงานสัสดีอำเภอ
3. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ
4. สำนักงานที่ดินอำเภอ
5. สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ
6. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
7. สำนักงานเกษตรอำเภอ
8. สถานีตำรวจภูธรอำเภอ
9. สำนักงานสรรพากรอำเภอ

6.2 ส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อราชการส่วนกลางมี 8 หน่วยงานประกอบด้วย

1. สำนักงานประถมศึกษาอำเภอ
2. สำนักงานพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานพื้นที่ 12
3. ศูนย์วิจัยคณะทรัพยากรธรรมชาติและมหาวิทาลัยสงขลานครินทร์
4. ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสงขลา
5. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอคลองหอยโข่ง
6. กองบิน 56 กองพลบินที่ 4
7. กองพลพัฒนาที่ 4

8. โรงพยาบาลคลองหอยโข่ง

6.3 รัฐวิสาหกิจมี 2 แห่งประกอบด้วย

1. การท่าอากาศยานหาดใหญ่
2. ศูนย์ควบคุมการบินหาดใหญ่

7. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งคมนาคมภายในตำบล และหมู่บ้านมีระบบการคมนาคมขนส่งและพื้นที่สัญจรดังนี้

7.1 ทางบก ในอำเภอคลองหอยโข่งใช้ระบบการคมนาคมขนส่งทางบกเป็นสำคัญโดยมีเส้นทางสายหลักคือทางหลวงสายชนบทดังนี้

1. ทางหลวงชนบท (รพช.)หมายเลข สข 4034
2. ทางหลวงชนบท (รพช.)หมายเลข สข 4033 บ้านย่านยาว-บ้านเหนือ
3. ทางหลวงชนบท (รพช.)หมายเลข สข 4039 บ้านย่านยาว-บ้านเหนือ
4. ทางหลวงชนบท (โยธาธิการ) สายบ้านเหนือ-บ้านเก่าร้าง
5. ทางหลวงชนบท (รพช.)หมายเลขสาย 2039 บ้านพร้าว-บ้านโคกม่วง
6. ทางหลวงชนบท (โยธาธิการ)หมายเลขสาย 4076 บ้านท่าหรั่ง-บ้านโป๊ะหมอก
7. ทางหลวงชนบท (รพช.) บ้านโคกม่วง-บ้านเหนือ
8. ทางหลวงชนบท (รพช.) บ้านโคกม่วง-บ้านปลักคล้า
9. เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างตำบลและหมู่บ้าน เป็นสภาพถนนลูกรัง จำนวน 21 สาย

7.2 ทางอากาศ พื้นที่อำเภอคลองหอยโข่งบางส่วนเป็นที่ตั้งสนามบินนานาชาติหาดใหญ่ โดยสนามบินหาดใหญ่มีขนาดทางวิ่ง 45*3050 เมตร สามารถรองรับเครื่องบินโบอิง 737 และแอร์บัส 300 ได้มีห้องพักผู้โดยสารสามารถรองรับผู้โดยสารภายในประเทศได้ 300 คน/ชั่วโมง และผู้โดยสารต่างประเทศ 800 /ชั่วโมง

8. แหล่งน้ำ

อำเภอคลองหอยโข่งมีแหล่งน้ำที่สำคัญดังนี้

8.1 ลำคลองจำนวน 8 สาย ได้แก่ คลองยาง คลองหลา คลองจำไทร คลองอู่ตะเภา คลองรำใหญ่ คลองรำน้อย คลองหีบ และคลองรำ

8.2 อ่างเก็บน้ำมี 2 แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองหลา และอ่างเก็บน้ำคลองจำไทร

9. โรงงานอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมมีได้รับอนุญาตในการดำเนินการและประกอบการจำนวน 2 แห่งดังนี้

1. โรงงานอำนวยการวิจัยอุตสาหกรรม ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลโคกม่วง
2. โรงงานขนาดใหญ่แคนนิ่งตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลทุ่งลาน

10. สหกรณ์

ตาราง 3 จำนวนสหกรณ์ต่างๆในอำเภอคลองหอยโข่ง

ชื่อสหกรณ์	สมาชิก (คน)	ปริมาณธุรกิจ (บาท)	ทุนดำเนินการ (บาท)	กำไรสุทธิ (บาท)
สหกรณ์การเกษตรคลองหอยโข่ง จำกัด	795	45,004,843.25	32,843,708.15	911,638.74
สหกรณ์กองทุนสวนยางทอนไม้ไผ่ จำกัด	60	748,391.00	561,319.54	272,719.39
สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเก่าร้าง จำกัด	55	7,379,171.00	1,295,233.69	918,637.28
สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควบกบ จำกัด	55	7,307,203.00	937,655.38	516,676.78
สหกรณ์เครดิตยูเนียนโคกม่วง จำกัด	745	46,662,264.00	3,469,0051.17	821,660.63
สหกรณ์ออมทรัพย์กองพลพัฒนาที่ 4 จำกัด	329	56,435,659	42,818,330.75	1,977,350.29
สหกรณ์กองบิน 56 จำกัด	424	8,739,558.67	3,957,294.21	529,273.82

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

11. สถานศึกษา

สถานศึกษาในอำเภอคลองหอยโข่งมีทุกระดับชั้น ตั้งแต่โรงเรียนในระดับประถมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนการศึกษาที่บริการต่อผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาโดยการศึกษา นอกโรงเรียนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 จำนวนโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษา

สถานศึกษาสังกัด	จำนวนโรงเรียน (แห่ง)	จำนวนห้อง เรียน	จำนวนครู	จำนวนนัก เรียน
การประถมศึกษา	12	108	144	2,282
สามัญศึกษา	1	9	21	373
การศึกษานอกโรงเรียน	1	-	15	405
รวม	14	127	180	3,060

ที่มา: สำนักงานศึกษาธิการอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

12. สถานบริการสาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุขของรัฐมีจำนวน 3 ประเภทรวม 6 แห่งมีดังนี้

1. โรงพยาบาลขนาด 10 เตียงจำนวน 1 แห่ง
2. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอจำนวน 1 แห่ง
3. สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้านจำนวน 4 แห่ง

13. ภูมิอากาศ

อำเภอคลองหอยโข่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือมี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน สามารถรับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน และทิ้งช่วงในเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ทำให้ช่วงนี้มีฝนตกพอสมควร ในเดือนตุลาคมฝนจะตกหนักเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ฤดูแล้งจะเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม แต่บางครั้งอาจมีฝนตกบ้างในเดือนเมษายน โดยมีปริมาณฝนสูงสุด 1,158.3 มิลลิเมตร ตลอดทั้งปีฝนตก 156.3 วันต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 27.7 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 24.0 องศาเซลเซียส สูงสุด 31.4 องศาเซลเซียส (ตาราง 5)

ตาราง 5 สภาพการมีฝนตกของอำเภอคลองหอยโข่งในรอบปี

สัปดาห์การมีฝนตก	สัปดาห์ที่ฝนมีโอกาสตกถึง 70%	สัปดาห์ที่ฝนทิ้งช่วง 70%
17-52	17-28	29-30
	31-33	34-35
	36-56	

ที่มา:สำนักงานเกษตรอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

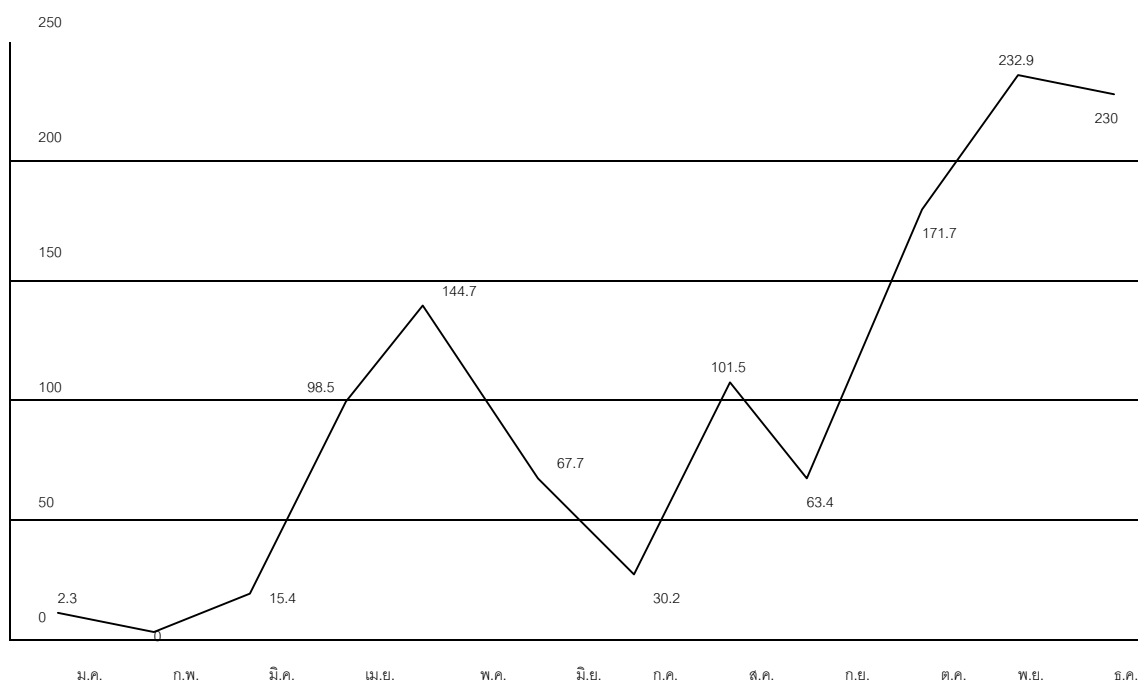
หมายเหตุ

สัปดาห์ที่ 1-13 ตั้งแต่ 6 มกราคมถึง 6 เมษายน

สัปดาห์ที่ 14-26 ตั้งแต่ 7 เมษายนถึง 6 กรกฎาคม

สัปดาห์ที่ 27-37 ตั้งแต่ 7 กรกฎาคมถึง 5 ตุลาคม

สัปดาห์ที่ 40-52 ตั้งแต่ 6 ตุลาคมถึง 5 มกราคม

ภาพประกอบ 3 การกระจายตัวของปริมาณน้ำฝนในรอบปี พ.ศ. 2545 ของอำเภอคลองหอยโข่ง
ที่มา:สำนักงานเกษตรอำเภอคลองหอยโข่งจังหวัดสงขลา

14. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอคลองหอยโข่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ ที่ราบสูงภูเขา ที่ราบเชิงเขาและที่ราบลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้ (ดูภาพประกอบภาคผนวก)

14.1 ที่ราบสูงภูเขา

เป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลสูงสุด 800 เมตร อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอคลองหอยโข่ง พื้นที่โดยทั่วไปในบริเวณนี้ติดกับแนวเทือกเขาสันกาลาศรีซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่มีความชันสูงมากกว่าร้อยละ 35 และเป็นที่ลาดเชิงเขาและเนินเขา ดินส่วนใหญ่เป็นชุดดิน 45 50 และ 62 เนื้อดินเป็นกลุ่มดินที่มีกรวดหรือลูกรังผสม ซึ่งมีลักษณะของดินบริเวณภูเขา เหมาะสำหรับการเกษตร โดยการปลูกพืชจำพวก ยางพารา ไม้ผล ปาล์ม พืชไร่ ผัก ในบริเวณนี้ใกล้กับแหล่งต้นน้ำในเขตป่าสงวน มีการสร้างอ่างเก็บน้ำที่สำคัญคือ อ่างเก็บน้ำคลองหาดตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลคลองหาด และอ่างเก็บน้ำคลองจำไทร ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลคลองหอยโข่ง ในพื้นที่ราบสูงเชิงเขามีป่าสงวนแห่งชาติที่สำคัญคือ ป่าเขาวังพาด ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 และ 6 ตำบลคลองหาดและหมู่ที่ 6 ตำบลคลองหอยโข่ง มีเนื้อที่จำนวน 48,324 ไร่ เป็นป่าไม้เบญจพรรณมีไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไข่เขียว ตะเคียนทราย ขานาง จำปาป่า แคนดวน

14.2 ที่ราบสูงเชิงเขา

พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่แนวตอนกลางของตัวอำเภอ เป็นพื้นที่ลาดเป็นแนวต่อเนื่องมาจากที่ราบสูงภูเขาบริเวณเทือกเขาสันกาลาศรีลาดลงสู่ที่ราบลุ่ม ลักษณะเนื้อดินเป็นเนื้อดินชุด 17 และ 45 เนื้อดินเป็นลักษณะดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินเหนียว บางส่วนมีลูกรังผสม ดินมีความไม่อุดมสมบูรณ์มากนัก พืชเศรษฐกิจที่ปลูกได้แก่ ยางพารา มะพร้าว ไม้ผล ปาล์ม พืชไร่ และข้าว ลักษณะทั่วไปของพื้นที่เป็นที่ราบมีความชันไม่เกินร้อยละ 35 บางแห่งมีลักษณะเป็นเนินดินไม่สูงมากนักสลับบ้าง พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้ทำการเกษตร เป็นป่าละเมาะและชุมชนที่อยู่อาศัย ในบริเวณที่ราบสูงเชิงเขามีภูเขาที่มีขนาดใหญ่โตมากมักคือเขาวังชิง และถูกประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติเขาวังชิง อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งลาน และหมู่ที่ 4 ตำบลโคกม่วง มีเนื้อที่จำนวน 3,027 ไร่

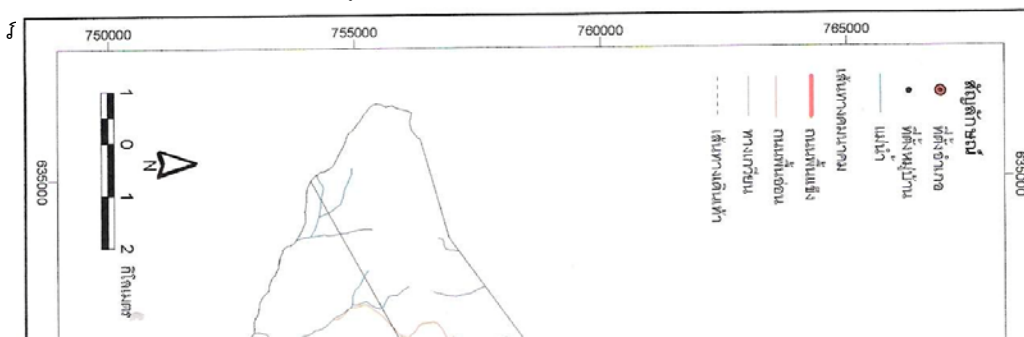
14.3 ที่ราบลุ่ม

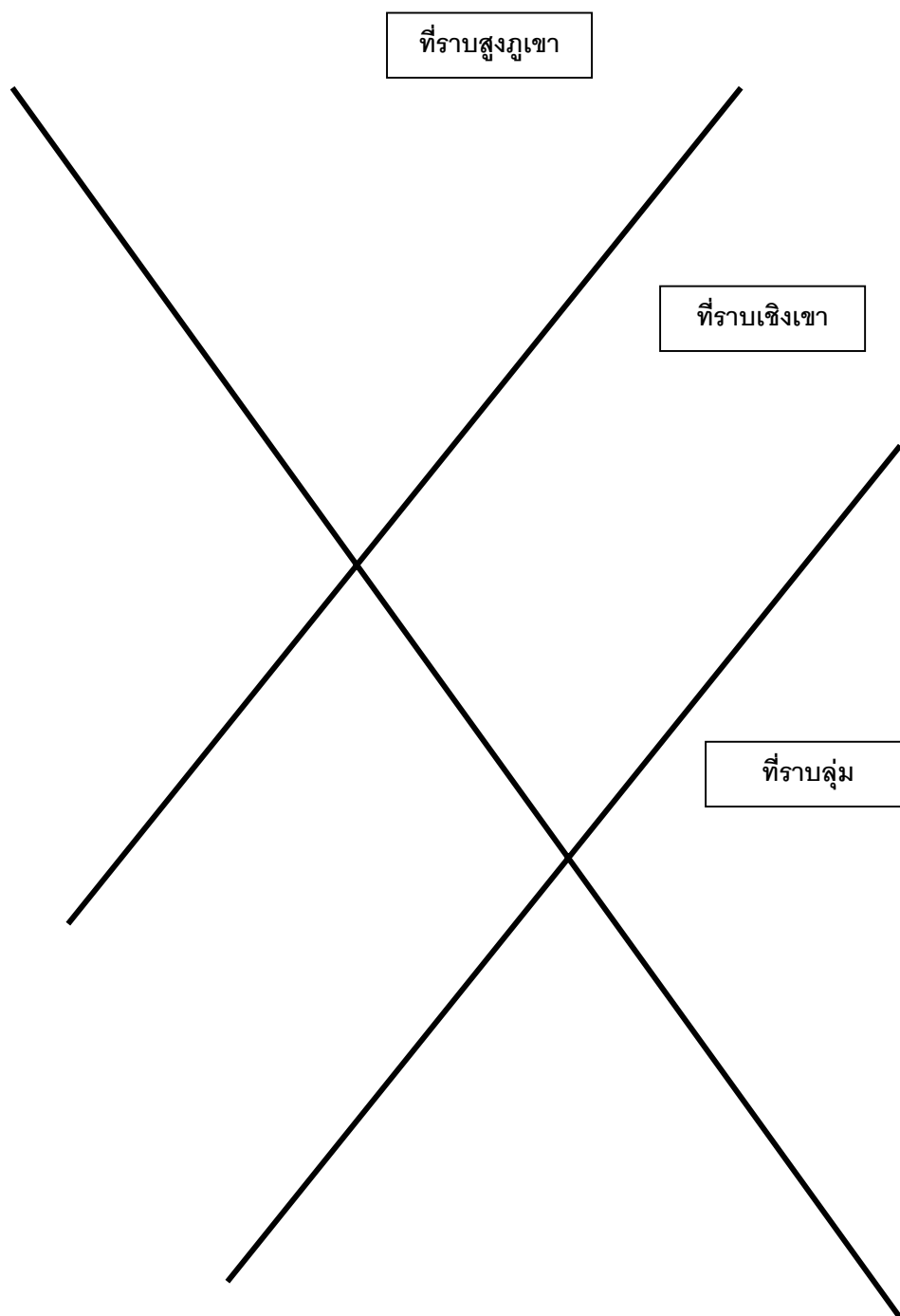
พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือของตัวอำเภอ โดยพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องมาจากที่ราบสูงเชิงเขาเข้าสู่พื้นที่ราบลุ่มมีแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น คลองอู

ตะเภา คลองหลา คลองเตียน พื้นที่บริเวณนี้ได้รับอิทธิพลจากน้ำในลำคลองเหล่านี้ ก่อเกิดการสะสมของตะกอนดิน เนื้อดินเป็นดินชุด 6 17 32 39 และ 45 ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เป็นลูกคลื่นลอนลาด บางส่วนมีลักษณะเป็นสันลูกคลื่น เกษตรกรนิยมปลูกไม้ยืนต้นจำพวกยางพาราหรือไม้ผลและสร้างที่อยู่อาศัย ส่วนที่ลุ่มเนื้อดินเป็นชุด 6 17 และ 32 ซึ่งเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวผสมดินทรายหรือดินร่วน มีการระบายน้ำเร็ว เหมาะแก่การทำการเกษตรต่อพืชสามารถทนน้ำได้ดี ในระยะเวลาที่นาน เช่น ข้าว พืชไร่ ในส่วนที่เป็นสันลูกคลื่น เนื้อดินเป็นชุด 39 และ 45 เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย หรือพวกดินเหนียว หรือดินร่วนที่มีกรวดหรือลูกรังปะปน เหมาะสำหรับปลูกไม้ยืนต้นหรือพืชไร่เนื่องจากมีการระบายน้ำได้ดี (สำนักงานเกษตรอำเภอคลองหอยโข่ง, 2535)

		ที่ราบเชิงเขา (Hillside)	ที่ราบลุ่ม (Lowland)
ลักษณะพื้นที่	ที่ราบสูงภูเขา	ที่ราบเชิงเขา	ที่ราบลุ่ม
ลักษณะดิน	ดินปนหิน	ดินร่วนปนทรายบางแห่งมีดินเหนียว	ดินเหนียว
ความลาดชัน	มากกว่า 30 %	5-12 %	1-5 %
แหล่งน้ำ	คลองจำไหล คลองหลา	คลองจำไหล คลองหลา คลองคู่ตะเภา	คลองจำไหล คลองหลา คลองคู่ตะเภา
ลักษณะการใช้ประโยชน์	แหล่งต้นน้ำ ยางพารา 90 % ไม้ผล 5 %	ยางพารา 90 % ข้าว 5 % ไม้ผล 5 %	ยางพารา 70 % ข้าว 5 % ไม้ผล 25 %
ปัญหาการเกษตร	หน้าดินตื้น หินปน การชะล้างพังทลายของดิน	การชะล้างพังทลายของดิน การปล่อยให้ที่ดินรกร้าง	การปล่อยให้ที่ดินรกร้าง การเจริญเติบโตและให้ผลผลิตต่ำในยางพารา
ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง	มีการรวมกลุ่มเป็นหมู่บ้าน	มีบ้านอยู่ติดถนน บ้านชุมชน ใกล้โรงเรียนตลาดนัด	บ้านอยู่ติดถนน บ้านชุมชน ใกล้โรงเรียนตลาดนัด และที่สำคัญทางราชการ

ภาพประกอบที่ 5 ภาพพื้นที่อำเภอคลองหอยโข่งแสดงการแบ่งพื้นที่ตามลักษณะภูมิศาสตร์ คือ ที่ราบสูงภูเขา ที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่ม